

Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura Ottu ry

<http://www.ottu.fi>

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Kirjallinen asiantuntijalausunto Eduskunnan sivistysvaliokunnalle:

VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävä kasvun ohjelma (<https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/VNS+6/2020>)

Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura Ottu ry kiittää Eduskunnan sivistysvaliokuntaa saamastaan lausuntopyynnöstä koskien Suomen kestävä kasvun ohjelmaa (<https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/VNS+6/2020>). Yhdistys arvostaa sivistysvaliokunnan lausuntopyyntöä. Pidämme sitä luottamuksen osoituksena seuran asiantuntemukselle ja ammatillista koulutusta koskevalle tutkimukselle.

Tietoa yhdistyksestä

Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura Ottu ry on perustettu 1990-luvulla. Seura toimittaa avoimesti saatavilla olevaa tiedejulkaisua, Ammatikasvatuksen aikakauskirjaa (jufo 1, ks. journal.fi). Lisäksi seura järjestää vuosittain yhteistyössä eri toimijoiden kanssa AMK- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät sekä muita keskustelutilaisuuksia. Tutkimusseuran tavoitteena on edistää vuoropuhelua ammatillisen koulutuksen tutkijoiden, kehittäjien, elinkeinoelämän ja päätöksentekijöiden välillä. Lisäksi yhdistyksen tehtävänä on vahvistaa tutkimustiedon ja tulosten hyödyntämistä. Seura nostaa myös esiin ajankohtaisia tutkimustarpeita.

Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura Ottu ry:n lausunto Suomen kestävän kasvun ohjelmaan

Ottu ry keskittyy lausunnossaan Kestävän kasvun ohjelman painopisteeseen 1: Koulutuksella ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle.

Kestävän kasvun ohjelma on tärkeä avaus pandemian jälkeisen ajan yhteiskunnallisten toimien suunnitteluun. Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura Ottu ry:n näkökulmasta ohjelma on varsin korkeakoulukeskeinen. Kuitenkin yhteiskunnan monien toimien ja kasvun edellytysten ylläpito edellyttää ammattitaitoisia, eri tasoilla ja tehtävissä toimivia, myös ammatillisen koulutuksen suorittaneita päteviä työn tekijöitä.

Kestävän kasvun ohjelmassa todetaan esimerkiksi sivulla 24: *”Talouden rakennemuutos kiihtyy entisestään pandemian myötä. Ammatin vaihtaminen on välttämätöntä yhä useammalle työn murroksen ja erityisesti vihreän siirtymän ja digitalisaation vuoksi. Uusissa ammateissa ja tehtävissä vaaditaan pääosin korkea-asteen koulutuksen tasoista osaamista, ammatillinen koulutus on vaatimuksena vain pienessä osassa uusia tehtäviä. On toteutettava jatkuvan oppimisen uudistus, lisättävä korkeakoulutuksen aloituspaikkojen ja nopeutettava opintoihin sijoittumista. Talouden uudistumista jarruttava osaajapula ja koko ajan paheneva heikosti koulutettujen työttömyys uhkaavat ilman hallittuja osaamispäätöksiä.”*

Sivuilla 24 - 25 ohjelmassa todetaan puolestaan: *”Työmarkkinoiden murroksen sekä vihreän siirtymän ja digitalisaation takia ammatin vaihtaminen on välttämätöntä yhä useammalle tulevana vuosina. Rakennemuutoksessa syntyvät uudet ammatit ja työtehtävät vaativat korkeampaa osaamista. Lisäksi kestävän kehityksen edistäminen edellyttää kasvun hakemista uusilta aloilta. Lisäksi on luotava suunnitelmallinen tapa kehittää työikäisen väestön osaamista vastaamaan työelämän tarpeisiin, jotta Suomessa jo ennen koronaviruskriisiä vallinnut osaajapula ei kärjisty ja kohtaanto-ongelma pahene.”*

Useimmiten teknologian murroksen on oletettu johtavan työvoimatarpeen polarisaation siten, että yhtäältä tarvitaan vähemmän koulutettua työvoimaa sekä toisaalta tarvitaan korkeasti koulutettua työvoimaa samalla, kun keskitason rutiinitehtäviä katoaa (ks. esim. OECD 2019). Esimerkiksi äskettäinen pohjoismaiden (Tanska, Suomi, Norja ja Ruotsi) ammattirakenteen vertailu vuosilta 2000-2015 osoitti, että työvoimarakenteen kehitys on painottunut eri tavoin eri maissa: Tanskassa vuoden 2008 talouskriisin jälkeen työvoimarakenteen polarisoituminen vahvistui, samalla kun korkeakoulutettujen kysyntä kasvoi Norjassa. Suomen ja Ruotsin kehitys on kyseisinä vuosina ollut Tanskan ja Ruotsin työvoimarakenteen kehityssuuntien välimaastossa. Suomessa ja Ruotsissa korkeakoulutetun työvoiman kysyntä on kasvanut julkisen sektorin ja tavaratuotannon alueella, samalla kun yksityisellä sektorilla on tapahtunut työvoiman kysynnän polarisoitumista. Palvelusektorin koko kuva on puolestaan ollut monimuotoisempi (Alasoini, Berglund, Dolvik, Rasmussen, Roed Steen & Varje, 2020).

Kestävän kasvun ohjelmassa olisikin hyvä huomioida jatkossa eri tuotannonalojen työvoimatarpeita eriytyneemmin, ja huomioida myös ammatillisesti pätevän, ammatillisen perustutkinnon suorittaneen työvoiman tarve, kun vanhemmat ikäluokat poistuvat työmarkkinoilta. Samalla tärkeää on jatkuvan oppimisen edellytysten kehittäminen ja

ammattillisesti koulutettujen mahdollisuudet jatko-opintoihin. Jatkuvan koulutuksen ohjelmassa tulisi huomata, että teknologia muuttaa olemassa olevien ammattien työnkuvia ja osaamistarpeita, samalla, kun syntyy uusia ammatteja. Siksi ammateissa toimivien teknologiataitojen oppimiseen ja osaamistarpeiden tunnistamiseen olisi hyvä suunnata resursseja jatkuvan oppimisen kehitystyössä.

OECD:n (2020) asiantuntijat kiinnittivät huomiota Suomen jatkuvan oppimisen rakenteissa esimerkiksi seuraaviin kohtiin:

- ammatillisesti koulutettujen jatko-opintomahdollisuudet,
- olemassa olevat koulutuksen rahoitusmallit ohjaavat yksilöitä suorittamaan kokonaisia tutkintoja pienempien opintokokonaisuuksien sijaan,
- työvoimatarpeen ennakointia hyödynnetään koulutuksen suuntaamisessa Suomessa varsin rajallisesti,
- työelämän edustajien edellytyksiä osallistua koulutuksen järjestämiseen tulisi vahvistaa.

OECD:n (2020) raportissa painotettiin lisäksi matalasti koulutettujen aikuisten mahdollisuuksia osallistua koulutukseen myös erilaisten informaaliin, muiden muassa kansalaisjärjestöjen asiantuntemusta hyödyntävien väylien kautta.

Lähteet:

Berglund, T., Alasoini, T., Dølvik, J. E., Rasmussen, S., Røed Steen, J. & Varje, P. (2020). Changes in the occupational structure of Nordic employment: Upgrading or polarization? Nordic future of work project 2017–2020: Working paper 2, 2nd edition. FAFO. <https://www.fafo.no/images/pub/2020/Nfow-wp2-2.pdf.pdf>

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2019). OECD employment outlook: The future of work. Paris: OECD Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1787/9ee00155-en>

OECD. (2020). Continuous Learning in Working Life in Finland. Getting Skills Right. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/2ffcffe6-en>